

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Хімічний факультет
Кафедра неорганічної хімії

Затверджено

На засіданні кафедри неорганічної хімії
хімічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 10/1 від 26.01.2024 р.)

Завідувач кафедри
академік НАН України,
доктор хімічних наук, професор
Гладишевський Р.Є.

Силабус навчальної дисципліни
“ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ НЕОРГАНІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ”,
що викладається в межах ОПП / ОНП підготовки магістра
(другого (магістерського) рівня вищої освіти)
для здобувачів за спеціальністю 102 Хімія

Львів 2024 р.

Назва дисципліни	Фізичні властивості неорганічних матеріалів
Адреса викладання дисципліни	Львівський національний університет імені Івана Франка, хімічний факультет, вул. Кирила і Мефодія 6, м. Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Хімічний факультет, кафедра неорганічної хімії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 Природничі науки 102 Хімія
Викладачі дисципліни	Міліянчук Х.Ю., к.х.н., старший дослідник, доцент кафедри неорганічної хімії Токайчук Я.О., к.х.н., старший дослідник, доцент кафедри неорганічної хімії
Контактна інформація викладачів	khrystyna.miliyanchuk@lnu.edu.ua (доц. Міліянчук Х.Ю.) yaroslav.tokaychuk@lnu.edu.ua (доц. Токайчук Я.О.)
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/лабораторних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через MS Teams, ZOOM, Skype або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://chem.lnu.edu.ua/course/fizychni-vlastyvosti-neorhanichnyh-materialiv ; сторінка курсу на платформі Moodle (e-learning.lnu.edu.ua)
Інформація про дисципліну	Дисципліна “Фізичні властивості неорганічних матеріалів” є вибірковою дисципліною зі спеціальності 102 Хімія для освітньо-наукової та освітньо-професійної програм “Хімія” другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в другому семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні теоретичні знання та виробити експериментальні навички з дослідження фізичних властивостей неорганічних матеріалів. У курсі представлено основні теорії виникнення електротранспортних та магнітних властивостей неорганічних матеріалів та методологію їхнього експериментального дослідження та інтерпретації, включно з математичною обробкою, критичним аналізом та моделюванням. Курс є важливим елементом становлення фахівців у галузі хімії, а також закладає основи формування міждисциплінарних зв'язків, зокрема, з матеріалознавством та фізикою твердого тіла.
Мета та цілі дисципліни	Метою і завданням навчальної дисципліни “Фізичні властивості неорганічних матеріалів” є ознайомлення студентів із сучасними неорганічними матеріалами, які володіють комплексом фізичних властивостей, необхідних для прикладного застосування у різних галузях сучасної науки і техніки; вміння спрогнозувати області застосування неорганічних сполук з врахуванням їхнього складу та особливостей електронної та кристалічної структури; ознайомлення з кількісними характеристиками та сферами застосування основних діелектричних, провідних, напівпровідних, термоелектричних, магнітних та надпровідних матеріалів; виведення раціонального алгоритму експериментального дослідження магнітних та інших фізичних властивостей матеріалів, що в подальшому стане цінним інструментом під час виконання магістерських робіт.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. N.W. Ashcroft, N.D. Mermin. Solid State Physics, Saunders, 1976.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Ch. Kittel. Introduction to Solid State Physics, 7th Ed., Wiley, 1996. 3. A.R. West. Basic Solid State Chemistry, 2nd Ed., John Wiley & Sons, Ltd, 1999. 4. S. Blundell. Magnetism in Condensed Matter, N.Y.: Oxford University Press, 2001. 5. K.H.J. Buschow, F.R. de Boer. Physics of magnetism and magnetic materials. - NY: Kluwer Academic Publishers, 2004. 6. Гореленко Ю.К., Гладішевський Р.Є., Стадник Ю.В., Ромака Л.П., Горинь А.М. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із спецкурсів «Електричні та магнітні властивості неорганічних матеріалів» і «Сучасні неорганічні матеріали» для студентів хімічного факультету. Ред. Шніцар В.С. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 7. Міліянчук Х.Ю., Гладішевський Р.Є., Розрахункові завдання з магнетизму в курсі «Фізичні властивості неорганічних матеріалів» – Львів: Діпіай, 2017. – 31 с. <p>Допоміжна література:</p> <p>Періодичні видання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Chemistry of Metals and Alloys – Хімія металів і сплавів. 2. Вісник Львівського університету. Серія хімічна. 3. Видання видавництва Elsevier. <p>Інформаційні ресурси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. P. Villars, K. Cenzual (Eds.), <i>Pearson's Crystal Data – Crystal Structure Database for Inorganic Compounds</i>, Release 2013/14, ASM International, Materials Park (OH). 2. www.sciencedirect.com 3. http://onlinelibrary.wiley.com
Обсяг курсу	Навчальний курс охоплює 4 кредити (120 год). Курс складається з 16 год лекційних занять, 32 год лабораторних занять та 72 год самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>знати:</p> <p>як пояснити характерні властивості сучасних неорганічних матеріалів на основі теоретичних понять, як окреслити області застосування окремих класів неорганічних сполук, шляхи оптимізації властивостей сполук з метою одержання новітніх матеріалів.</p> <p>вміти:</p> <p>дослідити електричні, термоелектричні та магнітні властивості неорганічних матеріалів, розрахувати кількісні показники, що характеризують ці властивості, інтерпретувати одержані результати з огляду на склад і електронну та кристалічну будову сполук; працювати з навчальною та науковою літературою і періодичними виданнями у галузі досліджень властивостей сучасних неорганічних матеріалів.</p> <p>У результаті успішного проходження курсу студент набуде загальні</p>

	<p>компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; - ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; - ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; - ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; - ЗК 14. Здатність до пошуку, критичного аналізу та обробки інформації з різних джерел. <p>та спеціальні фахові компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - СК 1. Здатність використовувати закони, теорії та концепції хімії у поєднанні із вищого рівня математичними інструментами для опису природних явищ; - СК 3. Здатність організовувати, планувати та реалізовувати хімічний експеримент; - СК 4. Здатність інтерпретувати, об'єктивно оцінювати і презентувати результати свого дослідження; - СК 6. Здатність здобувати нові знання в галузі хімії та інтегрувати їх із уже наявними. <p>Програмні результати навчання (ПРН):</p> <ul style="list-style-type: none"> - ПРН 1. Знати і розуміти наукові концепції та сучасні теорії хімії, а також фундаментальні основи суміжних наук. - ПРН 2. Глибоко розуміти основні факти, концепції, принципи і теорії, що стосуються предметної області, опанованої у ході магістерської програми, використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем, а також проведення досліджень з відповідного напрямку хімії. - ПРН 3. Застосовувати отримані знання і розуміння для вирішення нових якісних та кількісних задач хімії. - ПРН 6. Знати методологію та організації наукового дослідження. - ПРН 9. Збирати, оцінювати та аналізувати дані, необхідні для розв'язання складних задач хімії, використовуючи необхідні методи та інструменти роботи з даними. - ПРН 10. Планувати, організовувати та здійснювати експериментальні дослідження з хімії з використанням сучасного обладнання, грамотно обробляти їх результати та робити обґрунтовані висновки. - ПРН 11. Складати технічне завдання до проекту, розподіляти час, організовувати свою роботу і роботу колективу, складати звіт.
Ключові слова	Фізичні властивості, електропровідність, діелектрик, напівпровідник, провідник, термоелектрик, електронна структура, магнетизм
Формат курсу	Очний Проведення лекцій, лабораторних занять та консультацій
Теми	Приведено у Таблиці 1
Підсумковий контроль, форма	Контроль вивчення курсу «Фізичні властивості неорганічних матеріалів» ведеться за результатами контрольних робіт, виконання індивідуального завдання, домашніх завдань, а також за результатами захисту лабораторних робіт.
Пререквізити	Базові знання з дисциплін «Неорганічна хімія», «Кристалохімія», «Функціональні матеріали», «Прикладна кристалохімія»
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Використовуються такі методи навчання: а) <i>словесні</i> – лекція, пояснення, бесіда, інструктаж (вступний та поточний) під час виконання лабораторних робіт; б) <i>наочні</i> – ілюстрування лекційного матеріалу таблицями, схемами та

	<p>графіками;</p> <p>в) <i>практичні</i> – виконання лабораторних робіт, що передбачає організацію навчальної роботи з використанням спеціального обладнання та за визначеною технологією для отримання нових знань, перевірки певних наукових гіпотез на рівні досліджень та формування вмінь і навичок виконання лабораторних досліджень різноманітних об'єктів.</p>
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання, персональні комп'ютери, спеціальне лабораторне обладнання кафедри неорганічної хімії для виконання лабораторних робіт (прилад для вимірювання електроопору, термо-е.р.с., магнетометр)
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Нарахування балів здійснюється за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • лабораторні роботи – 50 %, максимальна кількість балів – 50; • контрольні роботи – 30 %, максимальна кількість балів – 30; • домашні завдання – 10 %, максимальна кількість балів – 10 ; • індивідуальне завдання – 10 %, максимальна кількість балів – 10. <p>Письмові роботи: Студенти здають звіти про виконання лабораторних робіт, виконані домашні завдання та індивідуальне завдання. Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і лабораторні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані в результаті виконання всіх видів робіт. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час лабораторного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену	Перелік завдань та питань для опитування (теоретичні питання) розміщений на сторінці курсу на платформі Moodle (e-learning.lnu.edu.ua).
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Таблиця 1. Схема курсу

Тиж-день	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Література	Завдання, год	Термін виконання
1-2	Основні класи сучасних неорганічних матеріалів.	лекція	Осн. літ.: 1,2		
	Вступне заняття. Техніка безпеки в лабораторіях, ознайомлення з методами та приладами для вимірювання властивостей.	лабораторна робота		Ознайомлення з лабораторіями, 2 год.	2-й тиждень
	Техніка безпеки в лабораторіях, ознайомлення з методами та приладами для вимірювання властивостей.	лабораторна робота		Проходження інструктажу з техніки безпеки, 2 год.	2-й тиждень
3-4	Електричні властивості неорганічних матеріалів: діелектрики, провідники, надпровідники.	лекція	Осн. літ.: 2,3		
	Визначення температурної залежності питомого електроопору сполуки з металічною провідністю.	лабораторна робота	Осн. літ.: 6	Звіт, 4 год.	4-й тиждень
5-6	Напівпровідники. Гальваномагнітні явища. Термоелектричні явища.	лекція	Осн. літ.: 2,3		
	Визначення температурної залежності електроопору напівпровідникової сполуки.	лабораторна робота	Осн. літ.: 6	Звіт, 4 год.	6-й тиждень
7-8	Електронна структура твердих тіл.	лекція	Осн. літ.: 1,2		
	Дослідження залежності термоелектрорушійної сили інтерметалічної сполуки від температури.	лабораторна робота	Осн. літ.: 6	Звіт, 4 год.	8-й тиждень
9-10	Передумови виникнення магнітних моментів.	лекція	Осн. літ.: 4,5		
	Контрольна робота. Еталонування приладу для вимірювання магнітної сприйнятливості неорганічних матеріалів.	лабораторна робота	Осн. літ.: 6	Константи приладу, 4 год.	10-й тиждень
11-12	Магнітно-впорядковані системи.	лекція	Осн. літ.: 4,5		
	Визначення температурної залежності магнітної сприйнятливості парамагнітної сполуки.	лабораторна робота	Осн. літ.: 6	Звіт, 4 год.	12-й тиждень

13-14	Магнітні матеріали.	лекція	Осн. літ.: 4,5		
	Розрахунок ефективного моменту та парамагнітної температури Кюрі для парамагнетика Кюрі-Вайса у присутності феромагнітної домішки.	лабораторна робота	Осн. літ.: 7	Звіт, 4 год.	14-й тиждень
15-16	Визначення температури феромагнітного переходу методом побудови графіка Арротта. Контрольна робота.	лабораторна робота	Осн. літ.: 7	Звіт, 4 год.	16-й тиждень
	Методи дослідження магнітних властивостей матеріалів.	лекція	Осн. літ.: 4,5		